

100 X ONTWERPEND ONDERZOEK IN DE TIJD

De honderd ontwerp onderzoek uit de *Gids – Ontwerpen aan onze Toekomst* staan niet op zichzelf. Deze tijdlijn toont hun samenhang met de Nederlandse cultuur van

ontwerpend onderzoek, nationale en wereldwijde maatschappelijke ontwikkelingen. Geen volledig overzicht, maar een uitnodiging om verbanden te ontdekken.

46

Vereniging Deltametropool – Energie & Ruimte

Vereniging Deltametropool publiceert in september 2017 *Energie & Ruimte*: Een nationaal perspectief. De publicatie wordt breed verspreid. Op verzoek van het ministerie zetten de ontwerpers de denknijl voort in het handboek *Klimaat, Energie en Ruimte*, specifiek bedoeld voor ambtenaren.

2010 – Geld voor ontwerp onderzoek
Henk Ovink stelt namens de ministeries van I&M en EZ financiering beschikbaar voor ontwerp onderzoek naar grote ruimtelijke rijksopgaven.

2014 – Project van Generation Energy op de IABR
Generation Energy toont aan dat duurzame energie enorm veel ruimte vraagt, waardoor regionale inpassing vaak onmogelijk blijkt. Zo zou de industrie bij Terneuzen een opwekkingsgebied nodig hebben zo groot als Zeeland en de regio Rotterdam samen. Vlak voor de opening van de IABR trekt minister Henk Kamp het project zonder opgave van redenen terug. Dit leidt tot discussie en het besef dat onderzoek naar energie en ruimte nationaal moet worden aangepakt.

2017 – Ontwerpend onderzoek Energie & Ruimte
Initiatiefnemers Elen Wierenga en Paul Gerretsen organiseren een breed onderzoek naar duurzame energie en de ruimtelijke impact in Nederland. Verschillende bureaus onderzoeken besparing, warmte, zonne-energie, windenergie en koolstofopslag.

Doorwerking en nationale verankering
Vereniging Deltametropool vertaalt de resultaten naar regionale RES-processen, maar de nationale relatie op energie en ruimte blijft beperkt, ondanks het groeiende inzicht in de ruimtelijke impact van de energietransitie.

97

VE-R – Nederland 2300

2019 – Oproep De Blauwe Kamer
Vakblad *De Blauwe Kamer* roept ontwerpers op om een toekomstscenario voor Nederland in 2300 te maken, geïnspireerd door een artikel in *Vrij Nederland* over een mogelijke zeespiegelstijging van 15 meter. Ontwerpbureau VE-R maakt een kaart met een scenario waarin grote delen van Nederland aan de zee worden teruggegeven. Hun bijdrage wordt gepubliceerd in het e-zine *Toen het water kwam*.

2019-2022 – Verdiepend ontwerp onderzoek
VE-R werkt op eigen initiatief en met eigen financiering verder aan het project. Het bureau ontwikkelt een narratief dat begint in 1700 en doorloopt tot 2300. In stappen van vijftig jaar kijkt het model telkens 300 jaar terug en net zo ver vooruit.

2023-2026 – Publieke presentatie, verspreiding en debat
Het onderzoek wordt gepresenteerd tijdens een tentoonstelling en publieksprogramma in het *Haus der Niederlande* in Münster en verschijnt in de film *A New Peace of Münster*. De kaarten zijn in 2023 ook te zien op het festival *We Are Warming Up* in Amsterdam. In 2024 hangt VE-R de kaart via een guerrilla-actie zelf op in de tentoonstelling *Nederland op de Taken-tafel* in het Nieuwe Instituut. In 2025 wordt de kaart opgenomen in het project *Indigenous Dutch* van Teresa van Twuijver en opnieuw tentoongesteld, waardoor het project onderdeel blijft van het debat over langetermijn-klimaatadaptatie.

32

Berno Strootman en Jan Willem Erisman – Naar een ontspannen Nederland

Juni 2020 – Projectplan op een A4
Landschapsarchitect Berno Strootman en hoogleraar Jan Willem Erisman (Universiteit Leiden) benaderen het Ministerie van LNV. Hun beknopte projectplan wordt direct omarmd en gesubsidieerd voor onafhankelijk onderzoek.

Juli 2020 – april 2021 – Ontwerpend onderzoek
Een kernteam en experts ontwikkelen een ruimtelijke en strategische visie vanuit GIS, juridische en financiële expertise en beleidsanalyse. Een expertpool zorgt voor de factcheck.

Mei 2021 – Het conceptstuk legt uit naar De Telegraaf

25 juni 2021 – ‘Huizen of bos in plaats van vee’
Een artikel in *De Telegraaf* stelt de discussie op scherp door delen van het rapport ongenueanceerd uit te vergroten, maar zorgt ook voor landelijke aandacht.

Juni 2021 – Rapport gereed
Oplevering van het eindrapport aan de minister en lancering van de website www.ontspannenederland.nl.

15 december 2021 – Coalitieakkoord Rutte IV
Diverse onderdelen uit het onderzoek worden overgenomen in het coalitieakkoord.

25 mei 2022 – Naar een ontspannen Groningen
In opdracht van de provincie Groningen verschijnt een vervolgpublishatie.

10 juni 2022 – Escalatie stikstofprotesten
De publicatie van de stikstofreductiekaart leidt tot grootschalige boerenprotesten. De discussie over uitkoopregelingen, transitie van landbouwgrond naar natuur en de herinrichting van het landelijk gebied houdt het land in zijn greep.

4 september 2024 – Kabinet Schoof stop het NPLG

5 februari 2025 – Presentatie Tweede Kamer
Berno Strootman deelt zijn visie op toekomstbestendige landbouw met de Tweede Kamercommissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

Wat is de weg naar een ontspannen Nederland?
Hoe het oplossen van de stikstofproblematiek via een ruimtelijke benadering aan hefboom kan zijn voor het aanpakken van andere grote opgaven en zo een nieuw perspectief kan opleveren voor het landelijk gebied

89

Bureau B+B, RO&AD Architecten en andere partners – Een ontdekkingsreis naar nieuw Zeeland

2019 – Deltares waterveiligheids-scenario's
Deltares ontwikkelt scenario's voor waterveiligheid en zeespiegelstijging. Deze vormen een belangrijke onderlegger voor ruimtelijke adaptatiestrategieën en de toekomstige deltaontwikkeling.

2022-2023 – Eo Wijers-prijsvraag
Een ontdekkingsreis naar nieuw Zeeland wint de 12e Eo Wijers-prijsvraag en start een regionaal ontwerp onderzoek naar klimaatadaptatie, systeemherstel en toekomst van Midden-Zeeland.

2023 – Regionale analyse
Het multidisciplinaire team analyseert Zeeland als dynamische delta. Historische kaarten, sociale structuren en ecologische kwetsbaarheden vormen de basis voor het ontwerp.

2023 – Strategie van systeemherstel
Het team ontwikkelt een strategie waarin natuurkracht centraal staat: stoppen met het tegenwerken van het watersysteem, versterken van natuurlijke processen en meebewegen met de delta-dynamiek.

2023-2024 – Vierfasenplan voor transformatie
Een stappenplan van 'voorbereiden' tot 'evolueren' beschrijft hoe Midden-Zeeland zich via meegroei en verzilting geleidelijk aanpast aan een radicaal veranderend klimaat en landschap.

2024-2025 – Presentatie, dialoog en doorwerking
Het project wordt gepresenteerd via kaarten en gesprekken met bewoners en bestuurders. Het stimuleert het maatschappelijke debat over emotie, verlies en de ruimtelijke toekomst van de regio.

88

Landscape Collected – De Fivel – Relicten van de Fivelboezem

Oktober 2021 – Adviesaanvraag Gemeente Eemsdelta
De gemeente Eemsdelta vraagt het College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs (CRA) om advies en ondersteuning. Samen met de gemeente formuleert het CRA ruimtelijke vraagstukken en voorbeeldprojecten. Het doel is om via de inzet van ontwerp onderzoek de versterkingsopgave onderdeel te maken van de identiteit van de regio en om toekomstgerichte scenario's te ontwikkelen rond vraagstukken in bijvoorbeeld de zorg en onderwijs.

December 2021 – Uitvoeringsplan Panorama Nederland
Het CRA, de bestuurders en ambtenaren van de gemeente Eemsdelta kiezen voor een gezamenlijke aanpak, met als resultaat het Uitvoeringsplan *Panorama Nederland 2021-2022*, ondertekend door wethouder Annalies Usmany-Dalinga en toenmalig Rijksbouwmeester Floris Alkemade.

24 februari 2023 – Presentatie rapport parlementaire enquête 'Groningers boven gas'
Dit rapport toont hoe Groningen is gebruikt als wingewest en de veiligheid van inwoners op het spel is gezet voor financieel gewin. Bestaande en nieuwe ontwikkelingen om ruimtelijke kwaliteit te vergroten krijgen hiermee meer gewicht.

2024 – Start ontwerp onderzoek en gemeenschapsvorming
Er verenigt zich een gemeenschap van 'Fivelboezemvrienden': ambassadeurs en betrokken bewoners die het landschap gaan beheeren, verhalen delen en nieuwe initiatieven ontwikkelen aan de hand van de betekenis van de Fivelboezem.

December 2024 – Oplevering rapportage
Oplevering van de resultaten van het ontwerp onderzoek met de rapportage *De Fivel – Relicten van de Fivelboezem*.

September 2025 – Eerste fysieke ingreep
Er verschijnen eerste zichtbare veranderingen in het landschap: delen van de voormalige oevers van de Fivel worden ingezaaid met bloemenmengsels om de historische rivierloop weer herkenbaar te maken.

2029 – Toekomstperspectief
Het ontwerpteam roept op tot de aanstelling van een groep ambassadeurs van de Fivel. Die vertegenwoordigen op hun beurt de 'Fivelboezemvrienden'. De mogelijke rollen die deze betrokkenen kunnen spelen zijn verbeeld in een tiental vacatures, zoals een 'Fivelverbreder', een 'Samenhang' en een 'Watermakelaar'.

Maart 2023 – Gebiedsbiografie Eemsdelta
De *Gebiedsbiografie Eemsdelta* door SteenhuisMeurs & LAOS landscape urbanism wordt gepresenteerd.

